

SAMENVATTING

Aard en omvang van illegale kansspelen in Nederland
Drs. G.H.J. Homburg en drs. E. Oranje
Juli 2009

Doel van het onderzoek

Om zicht te krijgen op de huidige omvang van de illegale exploitatie van kansspelen heeft de minister van Justitie in de vijfde voortgangsrapportage kansspelbeleid een onderzoek naar de aard en omvang van illegale kansspelen in Nederland aangekondigd. Dit onderzoek is verdeeld in twee fasen: een inventarisatiefase en een onderzoeksfase. De inventarisatiefase is in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het ministerie van Justitie (WODC) uitgevoerd door Significant. Op basis van deze inventariserende studie heeft RegioPlan Beleidsonderzoek de onderzoeksfase uitgevoerd. Het voorliggende rapport is het resultaat van de onderzoeksfase.

Het doel van het onderzoek 'Aard en omvang illegale kansspelen' is het vaststellen van de actuele aard en omvang van een aantal illegale kansspelen in Nederland anno 2008. Het gaat daarbij om de volgende vijf vormen van illegale kansspelen:

- internetkansspelen;
- illegale poker (fysiek, dus niet via internet);
- gokzuilen en computerterminals;
- illegale bingo;
- illegale lotto en toto.

De algemene doelstelling van het onderzoek (het vaststellen van de aard en omvang van illegale kansspelen) is vertaald in vijf onderzoeksvragen:

1. Wat is de specifieke aard van (de selectie van) illegale kansspelen?
2. Welke varianten van deze illegale kansspelen worden aangeboden?
3. Wat is de omvang van het aanbod van deze illegale kansspelen?
4. Waar en op welke (soort) locaties vinden ze plaats?
5. Op welke wijze worden ze bekendgemaakt en hoe en waar wordt er geadverteerd?

Methode van onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van:

- a. een secundaire analyse van bestaande registraties;
- b. een enquête onder een ruime steekproef uit de Nederlandse bevolking;
- c. een beperkt aantal interviews met spelers en participerende observatie.

De enquête is de belangrijkste bron van gegevens. In totaal zijn 17.000

mensen online en 3.999 mensen telefonisch ondervraagd, in de leeftijdscategorie 15-65 jaar.

Deelname aan illegale kansspelen

Van de geënquêteerde personen heeft bijna tien procent in de afgelopen twaalf maanden deelgenomen aan een of meer van de vijf onderzochte illegale kansspelen. De meest gespeelde variant is het internetkansspel. Vijf procent van de respondenten heeft hier in de afgelopen twaalf maanden wel eens aan deelgenomen. Drie procent van de respondenten speelde in de afgelopen twaalf maanden wel eens illegale bingo, twee procent deed mee aan illegale poker. Eén procent nam deel aan een illegale vorm van lotto of toto en minder dan een half procent speelde op gokzuilen of computer-terminals. Tabel S.1 geeft een overzicht van enkele kenmerken.

Tabel S.1 Deelname aan illegale kansspelen: overzicht

	Totaal illegale kansspelen	Internet-kansspelen	Illegale poker	Gokzuilen	Illegale bingo	Illegale lotto/toto
Deelname						
% Nederlanders	9,6%	5,1%	1,9%	0,3%	2,9%	1,0%
frequentie 12 maanden	11,7	15,8	6,2	3,6	6,5	14
Demografie						
% mannen	62%	72%	81%	54%	35%	56%
% vrouwen	38%	28%	19%	46%	65%	44%
gemiddelde leeftijd (jaar)	41	33	31	34	39	43
% hoger opgeleid (hbo/wo)	33%	38%	48%	47%	15%	22%
Inzet en speluitkomst						
gemiddelde inzet laatste spel		€ 12,90	€ 13,00	€ 20,00	€ 12,10	€ 8,90
gemiddelde winst laatste spel*		€ 63,20	€ 48,00	**	€ 41,40	€ 2,95
gemiddeld verlies laatste spel*		€ 18,50	€ 15,30	**	***	***
laatst gespeelde spel gewonnen		25%	31%	24%	24%	35%
laatst gespeelde spel quitte gespeeld		40%	38%	***	***	***
laatst gespeelde spel verloren		35%	31%	76%	76%	65%

* Indien van toepassing

** Te weinig gegevens beschikbaar

*** Niet van toepassing

Spelers en spelgedrag

Als de enquêteresultaten worden gegeneraliseerd, volgt daaruit dat ruim een miljoen Nederlanders tussen de 15 en de 65 jaar in de afgelopen twaalf maanden aan tenminste een van de vijf onderzochte illegale kansspelen heeft deelgenomen. Tabel S.2 geeft een overzicht.

Tabel S.2 Het aantal spelers per kansspel (N=20.999)

Spel	Aantal in steekproef (N=20.999)	Percentage	Nederlanders tussen 15 en 65 jaar	Nederlanders tussen 15 en 65 jaar met betrouwbaarheidsmarge*
Internetkansspelen	1.073	5,1%	565.000	547.000 tot 581.000
Illegale poker (fysiek)	389	1,9%	205.000	200.000 tot 221.000
Gokzuilen en computerterminals	64	0,3%	34.000	29.000 tot 37.000
Illegale bingo	603	2,9%	317.000	308.000 tot 333.000
Illegale lotto/toto	204	1,0%	107.000	103.000 tot 118.000

* Hier wordt een 95 procent betrouwbaarheidsmarge gehanteerd, waarmee een onder- en bovengrens is bepaald van het aantal Nederlanders dat het betreffende kansspel speelt.

Persoonskenmerken

Bij vier van de vijf kansspelen is het merendeel van de spelers man. Alleen aan illegale bingo nemen meer vrouwen dan mannen deel. Onder spelers van illegale poker en internetkansspelen zijn de jongeren in de meerderheid. Bij de overige spelen zijn de leeftijdsgroepen meer gelijk verdeeld over de leeftijdsklassen. Het percentage hogeropgeleiden ligt bij internetkansspelen, illegale poker en gokzuilen wat hoger dan bij illegale bingo en lotto/toto.

De spelers zijn redelijk gelijkmatig over de inkomensklassen verdeeld. Het percentage allochtone spelers is voor alle vijf onderzochte kansspelen relatief laag.

Spelgedrag

Gemiddeld spelen de deelnemers het spel waaraan ze meedoen ongeveer eens per maand. Het aandeel spelers dat vaker dan eens per maand speelt varieert van 45 procent bij lotto/toto en 27 procent bij internetkansspelen tot ongeveer 20 procent bij poker en bingo. Er zijn maar heel weinig gokzuilspelers die vaker dan eens per maand spelen. Wat frequenter speelgedrag vinden we vooral bij de illegale lotto/toto en bij de internetkansspelen (waar de toegankelijkheid, thuis vanachter de eigen computer, erg groot is).

Inzet

Bij internetkansspelen, poker en bingo zetten spelers per spel gemiddeld € 12,- tot € 13,- in. Deelnemers aan illegale lotto en toto besteedden gemiddeld minder per spel (€ 8,90), deelnemers aan gokzuilen juist meer (€ 20,-). Omgerekend naar heel Nederland worden bij de onderzochte illegale kansspelen jaarlijks enkele honderden miljoenen euro's ingezet (tabel S.3).

Tabel S.3 Inzet van spelers op vijf illegale kansspelen, per jaar, inclusief entry fee, Nederlanders 15-65 jaar

Type spel	Aantal spelers	Inzet	Entry fee	Inzet totaal
Internetkansspelen	565.000	€ 115.158.000	€ 65.613.000	€ 180.771.000
Illegale poker (fysiek)	205.000	€ 16.523.000	€ 4.656.000	€ 21.179.000
Gokzuilen en computerterminals	34.000	€ 2.448.000		€ 2.448.000
Illegale bingo	317.000	€ 24.932.000		€ 24.932.000
Illegale lotto/toto	107.000	€ 13.332.000		€ 13.332.000
Totaal 5 kansspelen				€ 242.662.000

Winst en verlies

De winstkans bij de spellen varieert van een kwart (bij internetkansspelen, gokzuilen en bingo) tot ongeveer een derde (bij poker en lotto/toto). Als deelnemers winnen, gaat het bij internetkansspelen om het hoogste bedrag (gemiddeld ruim € 63,-). Winnaars bij poker en bingo incasseren gemiddeld respectievelijk € 48,- en € 41,-. Lotto/totowinnaars moeten het met gemiddeld € 3,- doen. Bij gokzuilen is het aantal winnaars te klein om een enigszins betrouwbare uitspraak over de winst te kunnen doen. Bij de spellen waar (afgezien van de inzet) ook kan worden verloren, internetkansspelen en poker, bedraagt het gemiddelde verlies voor de verliezers respectievelijk € 18,50 en € 15,30.

Opbrengst voor exploitanten

Een minimumschatting van de opbrengst voor de exploitanten is gebaseerd op de bedragen die de respondenten in de afgelopen twaalf maanden aan de exploitanten hebben betaald (inleg of entry fee), verminderd met het door de exploitant uitbetaalde prijzengeld. Deze schatting komt uit op iets minder dan 90 miljoen euro (tabel S.4).

Tabel S.4 Brutospelopbrengst voor vijf illegale kansspelen, Nederland

Type spel	Aantal spelers	Inzet	Prijzen	Entry fee	Brutospelopbrengst
Internetkansspelen	565.000	€ 115.158.000	*	€ 65.613.000	€ 65.613.000*
Illegale poker	205.000	€ 16.523.000	*	€ 4.656.000	€ 4.656.000*
Gokzuilen	34.000	€ 2.448.000	?	-	?
Illegale bingo	317.000	€ 24.932.000	€ 20.473.000	-	€ 4.459.000
Illegale lotto/toto	107.000	€ 13.332.000	€ 1.547.000	-	€ 11.785.000
Totaal 5 kansspelen					€ 86.513.000

* Bij de brutospelopbrengst is er van uitgegaan dat de volledige inzet van de spelers wordt uitgekeerd aan prijzen. De brutospelopbrengst zou daarom een onderschatting kunnen zijn van de werkelijke brutospelopbrengst voor de exploitant

Als de schatting van de brutospelopbrengst niet wordt gebaseerd op de opgave van het aantal gespeelde kansspelen over de afgelopen twaalf maanden, maar op die over de afgelopen vier weken (en vervolgens naar twaalf maanden wordt omgerekend), resulteert dit in een aanmerkelijk hogere schatting van € 224 miljoen.

De schatting van € 86 miljoen is daarom als een minimum te beschouwen.

Cijfers in perspectief

Daar waar bijna tien jaar geleden de illegale casino's het grootste deel van de brutospelopbrengst uit illegale kansspelen incasseerden, hebben nu de exploitanten van internetkansspelen de koppositie overgenomen met meer dan twee derde van de brutospelopbrengst van de illegale kansspelen. Ter vergelijking: de illegale kansspelen zijn, afgemeten aan de brutospelopbrengst, samen groter dan de Bankgiroloterij (€ 82 miljoen in 2008) of de Sponsorloterij (70 miljoen in 2008). Als van de hogere schatting van € 224 miljoen wordt uitgegaan, benaderen de illegale kansspelen de Staatsloterij (brutospelopbrengst in 2008 272 miljoen). De internetkansspelen alleen zijn bijna even groot als die van de Sponsorloterij (spelopbrengst legale aanbieders uit jaarverslag College van toezicht op de kansspelen 2008).

De resultaten van het onderzoek suggereren dat de belangrijkste beleidsaandacht moet uitgaan naar de internetkansspelen, met de (veruit) hoogste spelopbrengst, de hoogste deelname, de hoogste spelfrequentie, de hoogste gemiddelde winst, het hoogste gemiddelde verlies en de risico's van verslaving door het *short-odd*-karakter. De gegevens van de respondenten laten weliswaar geen duidelijke groei in de afgelopen jaren zien, maar de risico's van schadelijke effecten voor spelers lijken hier het grootst.

